

22. maj 2025

Danmark og Europa i den industripolitiske æra

IB

Lasse Skou Lindstad, analytiker

Tænk tanken | Brundtland

Hvem er vi?

Marts 2025

Danmarks skjulte styrker i en ny industripolitisk æra

25/03/2025

Danskernes holdning til udfasning af gas i danske hjem

Tænk tanken | Brundtland

Tænk tanken | Brundtland

Tænk tanken Brundtland er en ny organisation, der beskæftiger sig med forsyningssektoren inden for vand, varme og affald.

Vi har til formål at producere evidens og analyser i forhold til:

- Demokratisk ejerskab over kritisk infrastruktur
- Eksport af danske forsyningsløsninger
- Grøn omstilling af forsyningssektoren

Hvem er vores medlemmer?

Demokratiske forsyningsselskaber

Private virksomheder

Fagforeninger

Vidensinstitutioner

Tre hovedpointer om industripolitik

1

Fordele og ulemper

Industripolitik er både gået rigtig godt og rigtig galt historisk set.

2

Modkrav og transparens

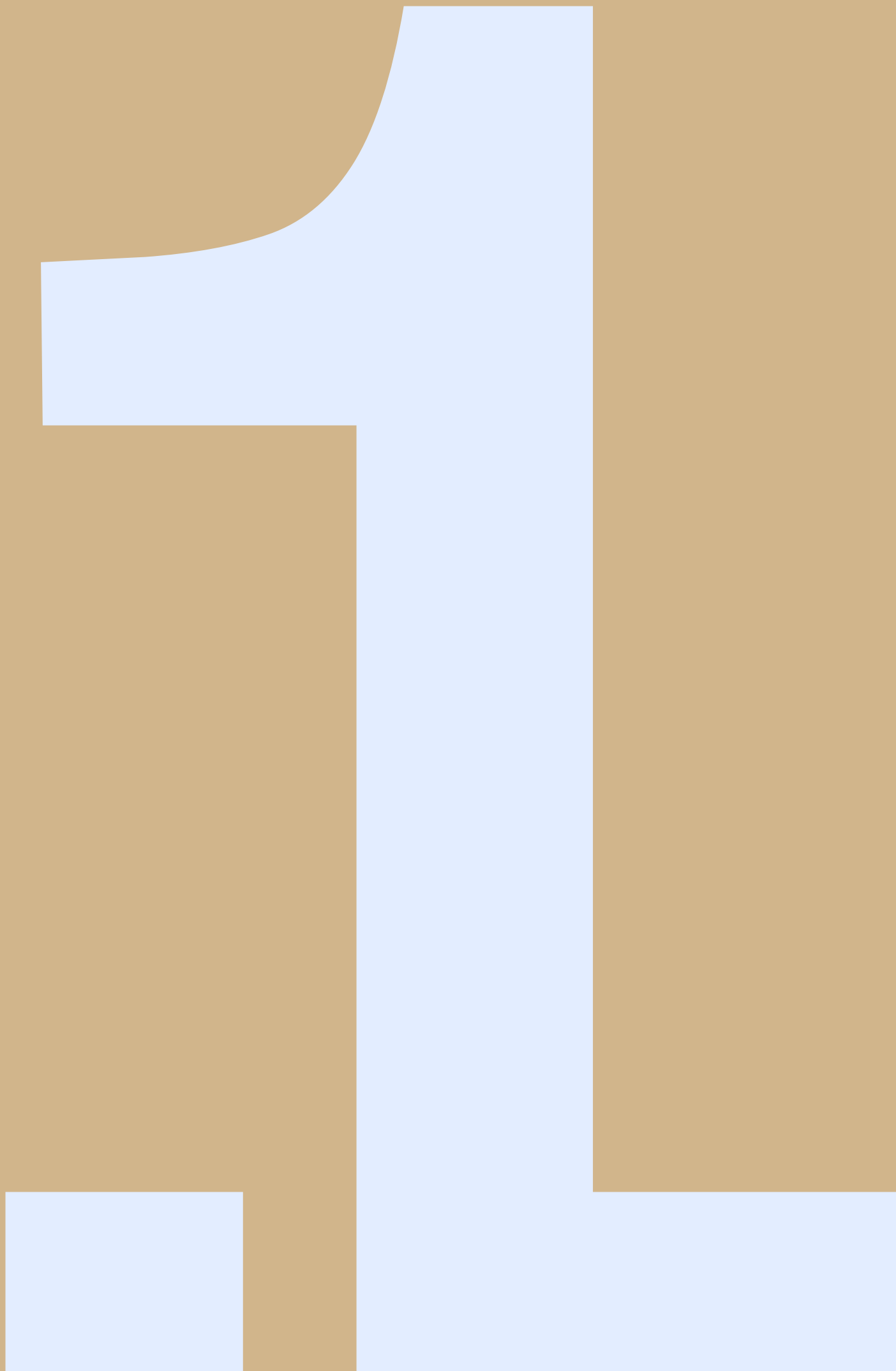
Mere støtte til erhvervslivet skal suppleres med modkrav og mere transparens i den politiske proces.

3

Demokratisk ejerskab

Demokratisk ejerskab understøtter industripolitik med langsigtede investeringer, samfundshensyn og en mere retfærdig fordeling af gevinsterne.

Fordele og ulemper

Industripolitikkens rationaler

Sikkerhed

- Sikre hjemlig produktion af strategisk vigtige industrier
- Kontrol og ejerskab over kritisk infrastruktur og samfundsvigtig virksomhed

Positive eksternaliteter

- Viden og innovation hos en virksomhed har spillover-effekter, der kan komme andre til gavn.

Koordinationsproblemer

- Gensidig afhængighed mellem virksomheder i forhold til viden, arbejdskraft, efterspørgsel.
- Industripolitik kan rykke økonomien ud af en suboptimal ligevægt ved at fremme flere gensidigt afhængige virksomheder inden for en erhvervsklynge eller økosystem.

Usikkerhed

- Usikkerhed kan skræmme investorer væk.
- Staten har den længste tidshorisont, de laveste renter og den største evne til at håndtere usikkerhed og midlertidige underskud
- Staten kan spille en rolle i at foretage og fremme langsigtede og risikovillige investeringer.

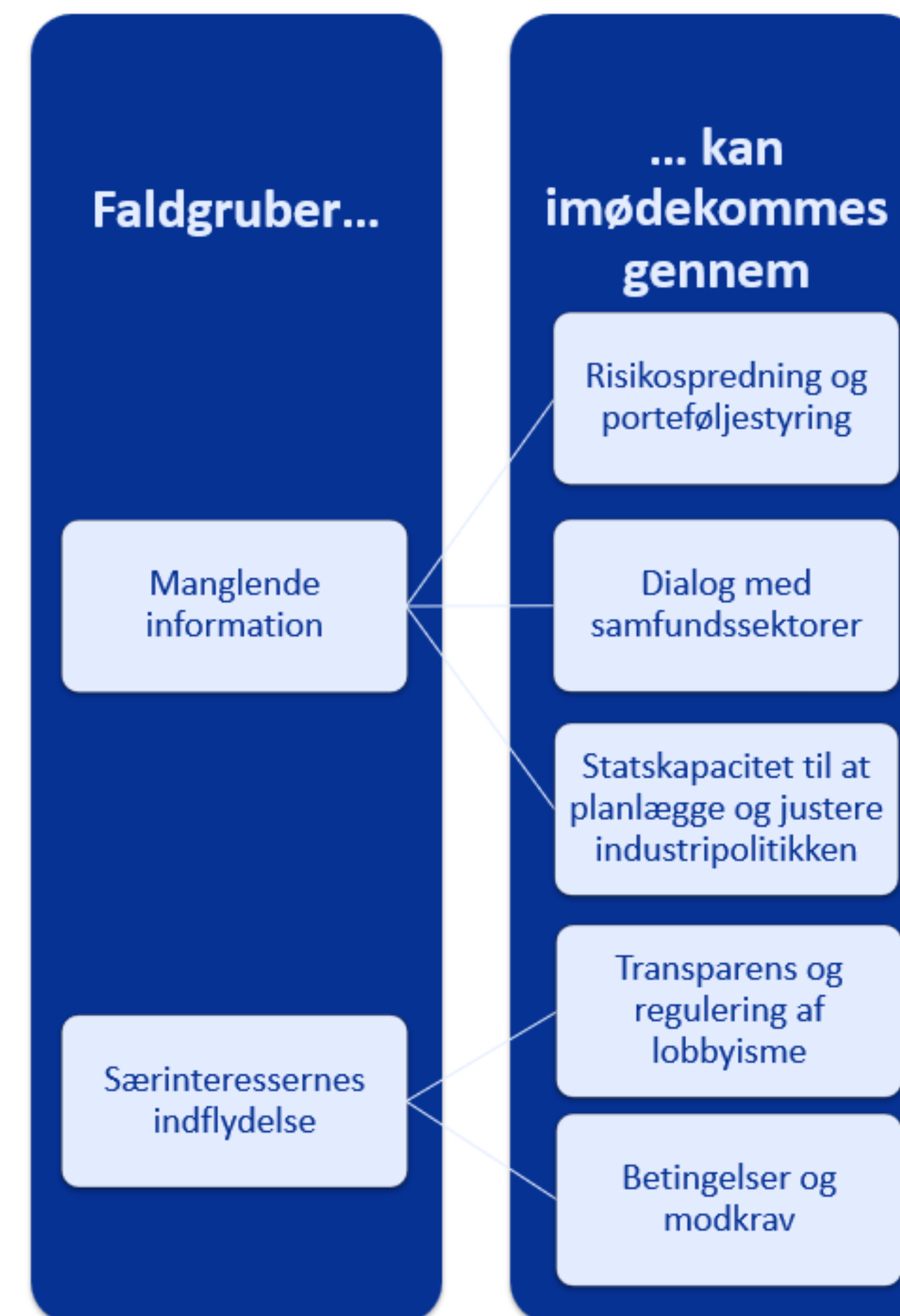
Industripolitikens faldgruber og best practices

Industripolitik har en række indbyggede faldgruber:

- Informationsmangel
- Særinteressernes indflydelse

Faldgruberne kan imødekommes gennem en række 'best practices':

- Risikospredning og porteføljestyring
- Dialog med samfundsaktører
- Statskapacitet til at planlægge og justere industripolitikken
- Transparens og regulering af lobbyisme
- Betingelser og modkrav

Kilde: Egen fremstilling samt De Økonomiske Råd 2024, Juhász, Lane og Rodrik 2024, Braun og Gabor 2025, Greenwald og Stiglitz 2015, Rodrik og Mazzucato 2023, Laplane og Mazzucato 2020, Estevez og Palladino 2022, Evans 1995, Vogel 2021, Armitage, Bahktian og Jaffe 2023, Rodrik 2014, Collington 2024, Ban og Hasselbalch 2024.

Modkrav og transparens

Industripolitik i USA, Kina og EU

Amerikanske toldmure og skattefordele

USA's industripolitik er svinget mellem

- Aggressive toldmure
- Omfattende statsfordele til udvalgte industrier såsom grøn teknologi og mikrochips

Det bliver undergravet af stor usikkerhed, svingende politiske prioriteter og manglende evne til at sikre at offentlige midler bliver brugt fornuftigt

Kinesiske statsbanker, støtteordninger og skrappe modkrav

Kinas industripolitik har kombineret

- Billig kredit fra statsbanker
- Statsstøtte
- Statsejede virksomheder
- Skrappe modkrav til producenter – i form af fx salgskvoter

Europas industripolitik?

Det indre marked har historisk set været indrettet for at modarbejde staternes industripolitiske tiltag. Men nye undtagelser i forhold til bl.a. statsstøtte kan pege på en ny retning.

Oversigt over forskellige betingelser i industripolitik

Betingelsestyper	Konkrete betingelser
Økonomisk performance	Krav til virksomhedernes salgstal (Kina) Krav til virksomhedernes eksporttal (Sydkorea i 1960'erne indtil starten af 1990'erne)
Hjemlig produktion	Støtte gøres afhængig af indkøb af materialer fra lokale producenter (Kina, Israel, USA 2022-nu, Sydkorea i 1960'erne til 1980'erne) Krav om udenlandske virksomheders teknologideling med lokale producenter (Kina 1980'erne-nu)
Social ansvarlighed	Krav til et rimeligt lønniveau og ansættelse af lærlinge (IRA og CHIPS Act i USA 2022-nu) Sociale klausuler, der stiller krav til overenskomster og arbejdstagerrettigheder (kommunale kontrakter i Danmark) Støtte afhængig af geografisk placering af investeringer i lav-indkomst områder (IRA og CHIPS Act i USA 2022-nu) Overskudsdeling med staten af gevinsterne fra statsstøttede forskning- og udviklingsprojekter (Israel 1980'erne-nu) og fra store profitter der opnås med støttede midler (CHIPS Act i USA 2022-nu) Deling af intellektuel ejendom med staten, når det er udviklet med statslige midler (Taiwan) Offentligt medejerskab som modkrav til støtte (Nebraskas NMotion accelerator, som modtager 5-10% medejerskab i start-ups for deres hjælp, USA 2013-nu) Forbud mod skattelykonstruktioner hos modtagere af støtte (de danske coronahjælpepakker) Lokalt medejerskab (køberetsordningen og yderligere lokale krav om medejerskab ved opsætningen af vindmøller, Danmark indtil 2020)
Begrænsning af kortsigtet profitmaksimering	Restriktioner for aktietilbagekøb og udbyttebetaling (CHIPS Act i USA 2022-nu) Restriktioner på mængden af profit (vaccinesamarbejdet mellem AstraZeneca og Oxford, UK, 2020-nu) Krav om at opretholde et højt investeringsniveau (forslået af Draghi-rapporten som modkrav til tilladelse af øget markedskoncentration, ikke gennemført)
Bæredygtighed	Krav om bæredygtig adfærd for at modtage favorable lån (EIFO's ordning med billigere lån til mælkeproducenter, der har et lavt CO2-udslip, Danmark 2024-nu, KfWs krav om høj energieffektivitet i bygninger for at modtage billige lån og delvis låneftergivelse, Tyskland 2009-2021) Krav om nedlukning af fabrikker og virksomheder, der skader miljøet og klimaet (Kina).
Sikkerhed	Kontrol med udenlandske ejere i strategiske sektorer (USA, Kina, EU) Krav vedrørende virksomhedernes økonomiske forbindelser til geopolitiske rivaler (USA, Kina, EU)

Note: Egen fremstilling pba. Amsden 1992, Bulfone et. al. 2024, Gabor og Braun 2025, Mazzucato og Rodrik 2023, Block et. al. 2024, Børsen 2024, EU-Kommissionen 2024, Ban og Hasselbalch 2024

Demokratisk ejerskab

Demokratisk ejerskab og industripolitik

Demokratisk ejede selskaber kan understøtte industripolitikken gennem:

- Prioritering af bredere samfundshensyn, såsom klima, innovation eller sikkerhed
- En langsigtet tidshorisont og evne til at håndtere usikkerhed
- Sikre en retfærdig fordeling af gevinsterne

Aktuelle industripolitiske initiativer i Norden

Sveriges fokus på grønt stål

Sverige har siden 2016 investeret i udviklingen af fossilfrit stål gennem projektet HYBRIT, der indeholder selskaber:

- LKAB (statsejet mineselskab)
- Vattenfall (statsejet energiselskab)
- SSAB (delvist statsejet stålproducent)

Sverige har bl.a. benyttet:

- Sænkelse af afkastforventinger til LKAB for at foretage langsigtede investeringer
- Finansiell støtte og lån fra Sverige og EU

Finlands batteriindustri

Finland blev i 2022 vurderet af BloombergNEF til at have verdens mest innovative batteriindustri. Det har de bl.a. gjort gennem:

- Finnish Minerals Group (statsejet mineselskab)
- Terrafame (statsejet batteriselskab)
- Samarbejde med en række private virksomheder
- Støtte gennem EU's IPCEI-samarbejde og Finlands innovationsfond

Danmarks forsyningsplanlægning

Offentlige og forbrugerejede forsyningselskaber har skabt fundamentet for eksport af danske forsyningsløsninger gennem:

- Langsigtet planlægning og investering
- Indkøb af teknologi fra private leverandører
- Vidensdeling og mellem forsyningselskaber og private virksomheder
- Fremvisningscase af danske løsninger for hele verden

Spørgsmål

Henvisninger

Henvisninger

1. Juhász, Réka, Nathan Lane, and Dani Rodrik. 2024. "The New Economics of Industrial Policy." Annual Review of Economics. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics081023-024638>
2. Cherif, Reda and Hasanov, Fuad, The Return of the Policy that Shall Not Be Named: Principles of Industrial Policy (March 2019). IMF Working Paper No. 19/74, <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/03/26/The-Return-of-the-Policy-That-Shall-Not-Be-Named-Principles-of-Industrial-Policy-46710>
3. Veugelers, R., Tagliapietra, S. & Trasi, C. Green Industrial Policy in Europe: Past, Present, and Prospects. Journal of Industry, Competition and Trade 24, 4 (2024). <https://doi.org/10.1007/s10842-024-00418-5>
4. Kathleen R. McNamara (06 Jul 2023): Transforming Europe? The EU's industrial policy and geopolitical turn, Journal of European Public Policy, DOI:10.1080/13501763.2023.2230247
5. Bianchi, Patrizio og Sandrine Labory, 'European Industrial Policy: A Comparative Perspective', i Arkebe Oqubay m.fl., The Oxford Handbook of Industrial Policy, Oxford Handbooks (2020; online edn, Oxford Academic, 10 Nov. 2020), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198862420.013.22>
6. Ban, C., & Hasselbalch, J. (2024). Green economic planning for rapid decarbonisation. New Political Economy, 1–13. <https://doi.org/10.1080/13563467.2024.2434469>
7. Dani Rodrik, Green industrial policy, Oxford Review of Economic Policy, Volume 30, 3, 2014, Side 469–491, <https://doi.org/10.1093/oxrep/gru025>
8. Armitage, Sarah C., Noël Bakhtian og Adam B. Jaffe. 2023. "Innovation Market Failures and the Design of New Climate Policy Instruments." Working Paper 31622. National Bureau of Economic Research Working Paper Series. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w31622/w31622.pdf
9. Thomas Harr og Morten Spange "Inflation – why did it rise and what are the drivers ahead?" Danmarks Nationalbank. 9. februar 2023 <https://www.nationalbanken.dk/media/jrjhjl1/inflation-why-did-it-rise-and-what-are-the-drivers-ahead.pdf>
10. IEA (2024), Energy Technology Perspectives 2024, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/energy-technology-perspectives-2024>
11. IEA (2024), Global Critical Minerals Outlook 2024, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/global-critical-minerals-outlook-2024>
12. Address by Mr. Draghi, Presentation of the report on the Future of European Competitiveness, European Parliament, Strasbourg, 17. September 2024 https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en
13. Kathleen R. McNamara (06 Jul 2023): Transforming Europe? The EU's industrial policy and geopolitical turn, Journal of European Public Policy, DOI:10.1080/13501763.2023.2230247
14. EU-Kommissionen 2024: The Draghi report: In-depth analysis and recommendations (Part B) https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en

Henvisninger

15. ATV, 'Kritiske teknologier', 20. nov. 2024: <https://atv.dk/kritiske-teknologier>
16. EU-Kommissionen 2023: Directorate-General for Research and Innovation, Di Girolamo, V., Mitra, A., Ravet, J., Peiffer-Smadja, O. et al., The global position of the EU in complex technologies, Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/454786>
17. Liu E. 2019. Industrial policies in production networks. Q. J. Econ. 134(4):1883–948 <https://www.economics.harvard.edu/files/economics/files/ms28392.pdf>
18. Evans, Peter B., Embedded Autonomy: States and Industrial Transformation. Princeton University Press, 1995.
19. Andrea Laplane, Mariana Mazzucato, Socializing the risks and rewards of public investments: Economic, policy, and legal issues, Research Policy, Volume 49, 2020. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590145120300025>
20. Collington, Rosie, State Capacity and Green Transitions: Emerging Research and Enduring Methodological Hurdles (December 02, 2024). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5107325>
21. Mazzucato M, Rodrik D. Industrial Policy with Conditionalities: A Taxonomy and Sample Cases. 2023. <https://www.ucl.ac.uk/bartlett/public-purpose/publications/2023/oct/industrial-policy-conditionalities-taxonomy-and-sample-cases>
22. Benjamin K. Sovacool, Energy policymaking in Denmark: Implications for global energy security and sustainability, Energy Policy, Volume 61, 2013 <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.06.106>.
23. Algers, J. og Kattel, R. (2021). Equinor and Ørsted: How industrial policy shaped the Scandinavian energy giants. UCL Institute for Innovation and Public Purpose, Policy Brief series (IIPP PB 14). <https://www.ucl.ac.uk/bartlett/public-purpose/publications/2021/mar/equinor-and-orsted-how-industrial-policy-shaped-scandinavian-energy-giants>
24. Louise Krog, Karl Sperling (2019), A comprehensive framework for strategic energy planning based on Danish and international insights, Energy Strategy Reviews, Volume 24, <https://doi.org/10.1016/j.esr.2019.02.005>.
25. DAMVAD Analytics 2018: Vandsektorens værdi for samfundet <https://www.danva.dk/media/4975/vandsektorens-vaerdi-for-samfundet.pdf>
26. DANVA, Vand i Tal 2024 Danmark Statistik og Benchmarking <https://www.e-pages.dk/danva/280/>
27. Energinet, Redegørelse for elforsyningssikkerheden 2024, <https://energinet.dk/om-publikationer/publikationer/redegorelse-for-elforsyningssikkerhed-2024/>
28. IRIS Group. Miljøteknologi: En styrkeposition for fremtiden Kortlægning og analyse af danske miljøteknologiske virksomheder og klyngen omkring dem. CLEAN juni 2023. <https://www.cleancluster.dk/wp-content/uploads/2023/06/Miljoeteknologi-En-styrkeposition-for-fremtiden.pdf>

Henvisninger

29. HYBRIT: Six years of research paves the way for fossil-free iron and steel production on an industrial scale, 2024 <https://www.hybritdevelopment.se/en/hybrit-six-years-of-research-paves-the-way-for-fossil-free-iron-and-steel-production-on-an-industrial-scale/>
30. Jonas Algers 2024: Leading with Industrial Policy: Lessons for Decarbonization from Swedish Green Steel. Roosevelt Institute. <https://rooseveltinstitute.org/publications/leading-with-industrial-policy/>
31. Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland 2021: National Battery Strategy 2025 - Executive Summary <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162685>
32. Nick Warino: The Nordic Model Invents the Goods. Peoples Policy Project, 2022. <https://www.peoplespolicyproject.org/projects/nordic-state-innovation/>
33. BATCircle: Finland ranks top 4 in global lithium-ion battery supply chain, 2022 <https://batcircle.aalto.fi/en/finland-ranks-top-4-in-global-lithium-ion-battery-supply-chain>
34. Yara: Yara Birkeland, two years on, 2024 <https://www.yara.com/knowledge-grows/yara-birkeland-two-years-on/>
35. Europapolitisk aftale 15. december 2023, <https://um.dk/udenrigspolitik/eu-da/danmark-i-eu/europapolitisk-aftale-d-15-december>
36. Forsyningsklyngen dækker de sektorer, der sikrer samfundets basale forsyninger til borgere og virksomheder. Ud over vand, spildevand, affald og fjernvarme inkluderer dette også vedvarende energiproduktion (VE) som vind- og solenergi. Denne rapport har særligt fokus på de ofte oversete styrkepositioner inden for vand, varme og affald – områder, der spiller en afgørende, men mindre synlig rolle i den offentlige debat sammenlignet med VE. Det sker med fuld anerkendelse af, at VE er en central drivkraft i den grønne omstilling og et nøgleelement i sektorkobling og elektrificering.
37. DAMVAD Analytics 2018: Vandsektorens værdi for samfundet <https://www.danva.dk/media/4975/vandsektorens-vaerdi-for-samfundet.pdf>
38. DAMVAD Analytics, Dansk Fjernvarme og Fjernvarmeindustrien: Branchestatistik 2020 Fjernvarmesektorens Samfundsbidrag. <https://dbdh.dk/wp-content/uploads/2022/07/FJV-Branchestatistik-2020.pdf>
39. Dansk Fjernvarme, Fjernvarmens rolle i energisystemet, 2023 <https://danskfjernvarme.dk/viden-vaerktoejer/udgivelser/fjernvarmens-rolle-i-energisystemet>
40. Fors, Miljødata for fjernvarme <https://www.fors.dk/fjernvarme/miljoedata-for-fjernvarme/>
41. Mathiesen, B. V., Wild, C., & Nielsen, S. (2023). Heat Matters: The Missing Link in REPowerEU: 2030 District Heating Deployment for a long-term Fossil-free Future. Aalborg Universitet. https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/603638943/20231114_REPower_District_Heating_HRE5_Final_V2.pdf
42. Dansk Industri, DI: Der skal skrues op for eksporten af vandteknologi, 05.11.2021 <https://www.danskindustri.dk/om-di/kontakt-os/presse/arkiv/pressemeddelelser/2021/11/di-der-skal-skrues-op-for-eksporten-af-vandteknologi/>

Henvisninger

43. Cirkulær, Affald i Tal, <https://cirkulaer.dk/affald-tal>
44. Cirkulær, CO2-Neutral Affaldsenergi I 2030: Forslag til Klimabidrag fra Cirkulær Økonomi og Ren Energi, 2019 https://cirkulaer.dk/files/media/document/CO2-neutral%20affaldsenergi%202030_WEB.pdf
45. Miljøministeriet, Eksport af vandteknologi 2018, 2019 <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2019/12/978-87-7038-145-1.pdf>
46. Udenrigsministeriet, Erhvervsministeriet og Miljøministeriet, Eksportstrategi for Vand, 2020 https://mim.dk/media/fpsbgfrq/eksportstrategivand_2020-10-28-final-a.pdf
47. Dansk Industri, Water Valley Denmark Skal Gøre Dansk Vandsektor Verdensførende, 2021 https://www.danskindustri.dk/globalassets/medlemsforeninger/water-valley/pressemeddelelse_water-valley-denmark-skal-gre-dansk-vandsektor-verdensfrende.pdf
48. European Environmental Agency, 2024, Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>
49. Europa-Parlamentets Generaldirektorat for Kommunikation, 'Oversvømmelser, skovbrande og storme: Hvad er EU's svar på katastrofer?', 7. januar 2025: https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2024/10/story/20241007STO24471/20241007STO24471_da.pdf
50. European Commission, 'EU Adaptation Strategy': https://climate.ec.europa.eu/eu-action/adaptation-climate-change/eu-adaptation-strategy_en
51. DI Digital, Grøn omstilling via digitalisering, 2023 <https://www.danskindustri.dk/brancher/di-digital/analysearkiv/brancheanalyser/2023/gron-omstilling-via-digitalisering/>
52. Water Europe, Socio-economic Study on the Value of the EU Investing in Water, 2024 <https://watereurope.eu/water-europe-study-says-e255-billion-investment-needed-by-2030-to-safeguard-europes-economy-and-environment/>
53. BDEW og EY, Fortschrittsmonitor Energiewende 2024, <https://www.bdew.de/energie/fortschrittsmonitor-energiewende-2024/>
54. EIFO, Dansk Cleantech Markedsanalyse, Oktober 2024 <https://www.eifo.dk/viden/videnshub/markedsanalyse-af-dansk-cleantech/>
55. EIFO, From Startup to Scaleup Status on the Danish capital markets for startups and SMEs, September 2024 <https://www.eifo.dk/viden/videnshub/analyse-fra-startup-til-scaleup/>
56. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Grøn aftale kalder på flere faglærte, 2022, <https://www.ae.dk/analyse/2022-07-groen-aftale-kalder-paa-flere-faglaerte>
57. EU-Kommissionen: Critical Raw Materials Act, 2024 https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials/critical-raw-materials-act_en

Henvisninger

58. Juhász, Réka, Nathan Lane, and Dani Rodrik. 2024. "The New Economics of Industrial Policy." Annual Review of Economics. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics081023-024638>
59. Kritisk infrastruktur defineres i anvendelsesbekendtgørelse nr. 1491 § 11 af 25. juni 2021 om afgrænsning af anvendelsesområdet for lov om screening af visse udenlandske direkte investeringer m.v. i Danmark (investeringsscreeningsloven, § 6, stk. 1, nr. 5) som: "Infrastruktur, herunder faciliteter, systemer, processer, netværk, teknologier, aktiver og serviceydelser, som er nødvendige for at opretholde eller genoprette samfundsvigtige funktioner." <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1491>
60. Erhvervsstyrelsen, Vejledning om aktiviteter omfattet af investeringsscreeningsloven, 2024 <https://erhvervsstyrelsen.dk/vejledning-aktiviteter-omfattet-af-investeringsscreeningsloven>
61. Gabor, D., & Braun, B. (2025). Green macrofinancial regimes. Review of International Political Economy, 1–27. <https://doi.org/10.1080/09692290.2025.2453504>
62. Bulfone, F., Ergen, T., & Maggor, E. (2024). The Political Economy of Conditionality and the New Industrial Policy. MPIfG Discussion Paper, 24/6. <https://hdl.handle.net/21.11116/0000-000F-DFCA-3>
63. Amsden, Alice H., Asia's Next Giant: South Korea and Late Industrialization (New York, 1992; online edn, Oxford Academic, 1 Nov. 2003), <https://doi.org/10.1093/0195076036.001.0001>
64. Block, F., Keller, M. R., & Negoita, M. (2024). Revisiting the Hidden Developmental State. Politics & Society, 52(2), 208-240. <https://doi.org/10.1177/00323292231152061>
65. Børsen, Statens superfond med ny strategi: "Vi er villige til at sætte milliarder på spil", 2024, <https://borsen.dk/nyheder/baeredygtig/statens-superfond-vi-er-villige-til-at-saette-milliarder-paa-spil>
66. Kirsten Halsnæs, Per S. Kaspersen, Villy Mik-Meyer og Tanya Sunding. Økonomiske konsekvenser af oversvømmelser. Nationale skadesberegninger og vurdering af behov for klimatilpasning. 2024. DTU, CIP Fonden og Forsikring & Pension. <https://cipfonden.dk/2024/11/14/pressemeddelelse-om-klimatilpasning/>